

Aan mBZK
Van CZW

nota

Brief gemeentelijke autonomie

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2024-0000217586

Datum
10 april 2024

Opgesteld door
[Redacted]

Samengewerkt met
CZW-CZ, D&B, BFR, J&V

Bijlage(n)
1

Aanleiding

- Op 28 maart 2023 is de Voortduringswet artikelen 2c en 4 Wet verplaatsing bevolking (36081), in de Eerste Kamer behandeld. Deze wet bevestigde de toepassing van het staatsnoodrecht om ontheemden uit Oekraïne op te vangen.
- Bij de behandeling van deze voortduringswet is door het lid Dessing aan de minister van Justitie en Veiligheid gevraagd hoe het betreffende wetsvoorstel en de waarborgen van het lokaal zelfbestuur zich tot elkaar verhouden. Ook is gevraagd of Nederland een mechanisme kent waarmee decentrale overheden besluiten van het Rijk die de lokale autonomie schaden, kunnen aanvechten. De minister van Justitie en Veiligheid heeft na een kort interruptiedebat laten weten dat de minister van BZK hier nadere een reactie op zou geven per brief.

Geadviseerd besluit

De brief te ondertekenen en deze te verzenden.

De brief is ambtelijk afgestemd met J&V gegeven de aanleiding en het afgeleide raakvlak met het vraagstuk van constitutionele toetsing.

Kern

- De brief bevat feitelijk en beschrijvend antwoord op de vragen van het lid Dessing. In het kort kent de Nederlandse constitutie wel procedurele, maar geen inhoudelijke normen ten aanzien van het opdragen van taken aan gemeenten. Een mechanisme voor een beroep tegen besluiten van het Rijk die de gemeentelijke autonomie raken, kent Nederland niet.
- De vraag is nadrukkelijk in algemene zin gesteld, vandaar dat de minister van J&V ook heeft verwezen naar de minister van BZK. De brief ziet dus niet op de opvang van ontheemden maar op het brede vraagstuk van de verhouding tussen het Rijk en de gemeentelijke autonomie.

Toelichting

- Het opdragen van taken aan gemeenten dient bij of krachtens de wet te gebeuren. Maar wanneer de wetgever daar wel of niet toe over zou moeten gaan, wordt door de Grondwet niet genormeerd. De grondwettelijke autonomie biedt gemeenten de erkenning van een eigen (niet nader omschreven) domein waarin gemeenten eigen regels kunnen stellen en bestuur kunnen voeren. Maar zij biedt geen waarborg tegen het

opleggen van taken door de wetgever. Daarin is de wetgever dus vrij eigen keuzes te maken. Ook het Handvest lokale autonomie maakt dat niet anders.

Onze referentie
2024-0000217586

Datum
10 april 2024

- Het lid Dessing vraagt ook naar een mechanisme voor decentrale overheden om besluiten van het Rijk aan te vechten. Nederland kent geen vorm van formele geschilbeslechting tussen Rijk en gemeenten, dus ook niet waar het gaat om het opleggen van medebewind. Medebewind wordt altijd opgelegd bij of krachtens de wet. Het aanvechten van een dergelijk besluit zou kunnen neerkomen op toetsing van de wet aan de Grondwet, ofwel constitutionele toetsing. Het gaat dan echter om een toetsing van geheel andere orde dan wanneer aan klassieke grondrechten getoetst zou worden (zoals aan de orde is in de hoofdlijnen brief constitutionele toetsing). In de brief is toegelicht dat ook indien constitutionele toetsing mogelijk zou worden gemaakt, de Grondwet geen normen bevat die een rechter houvast zouden geven bij een dergelijke toetsing.
- Het lid Dessing verwijst bij deze laatste vraag ook naar het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa in november 2021, waar een amendement is aangenomen met betrekking tot een mechanisme voor decentrale overheden om besluiten van het Rijk aan te vechten. De term *amendement* moet niet verkeerd worden begrepen. Het betreft geen aanpassing van een wetsvoorstel, maar de aanpassing (aanvulling) van een set aanbevelingen gericht aan Nederland.
- Het amendement werd ingediend door een aantal bestuurders. In het amendement wordt de aanbeveling gedaan om een juridische mogelijkheid te creëren voor decentrale overheden om op te komen tegen een beslissing van de centrale overheid. Welk type beslissing hier voor in aanmerking zouden moeten komen, is niet nader gespecificeerd. Voormalig minister van BZK Ollongren heeft naar aanleiding van deze aanbeveling voorlichting gevraagd aan de Raad van State.
- De Raad van State heeft in 2021 een voorlichting uitgebracht waarin vraagtekens worden gezet bij een permanent mechanisme van geschillenbeslechting. Voormalig minister van BZK Ollongren heeft aan de Kamer laten weten dat het kabinet ook meer zag in een goede voorbereiding van nieuw beleid dat decentrale overheden raakt zodat geschillen zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden. In incidentele gevallen zou een arbiter van toegevoegde waarde kunnen zijn.
- Bij het staatsnoodrecht is een en ander niet anders. Dit is in de brief niet nadrukkelijk uitgewerkt omdat de vraag hier niet op zag. Wel is verwoord dat als een staatsnoodwet in werking is gesteld, verplicht een voortduringswet moet volgen.

Politieke context

De brief is feitelijk van aard en schetst de huidige grondwettelijke verhoudingen. In het algemeen kan worden opgemerkt dat de gemeentelijke autonomie met regelmaat een rol speelt in debatten. Dit geldt voor zover bekend niet voor het Grondwettelijk kader zelf.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Nvt

Onze referentie

2024-0000217586

Datum

10 april 2024

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Kamerbrief gemeentelijke autonomie	